

Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội hiện nay

Build a pedagogical cultural environment in the army currently

Nguyễn Quang Bình^{a*}, Nguyễn Khắc Duy^b, Dương Văn Tùng^b, Nguyễn Đình Nhân^b
Nguyen Quang Binh^{a*}, Nguyen Khac Duy^b, Duong Van Tung^b, Nguyen Dinh Nhan^b

^aHệ Đào tạo Sau đại học, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng, Hà Nội, Việt Nam

^aPostgraduate Training System, Political Academy, Ministry of National Defense, Hanoi, Vietnam

^bKhoa Chủ nghĩa xã hội khoa học, Trường Sĩ quan Chính trị, Bộ Quốc phòng, Hà Nội, Việt Nam

^bFaculty of Scientific Socialism, Political Officer School, Ministry of National Defense, Hanoi, Vietnam

(Ngày nhận bài: 28/9/2023, ngày phản biện xong: 03/01/2024, ngày chấp nhận đăng: 09/01/2024)

Tóm tắt

Bài viết tập trung làm rõ vai trò của việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội. Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội tác động trực tiếp và trọng yếu tới phát huy giá trị văn hóa “Bộ đội Cụ Hồ” thời kỳ mới, tạo nền tảng xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện, “mẫu mực, tiêu biểu”. Trên cơ sở khái quát thực trạng, bài viết đề xuất một số giải pháp chính nhằm tiếp tục đẩy mạnh xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội hiện nay.

Từ khóa: Môi trường văn hóa; Quân đội; Sư phạm; Xây dựng.

Abstract

The article focuses on clarifying the roles of building a pedagogical cultural environment in the army. Building a pedagogical cultural environment in the army has a direct and important impact on promoting the cultural values of “Uncle Ho’s soldiers” in the new era, creating a foundation for building a comprehensively strong, “exemplary, typical” units. Based on an overview of the current situation, the article proposes a number of major solutions to continue promoting the building of a pedagogical cultural environment in the army today.

Keywords: Cultural environment; Army; Pedagogy; Build.

1. Đặt vấn đề

Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm là nội dung quan trọng trong xây dựng nhân cách con người, hình thành lối sống, nếp sống mô phạm, chuẩn mực. Trong Quân đội nhân dân Việt Nam, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm tác động trực tiếp và trọng yếu tới phát huy giá trị văn hóa “Bộ đội Cụ Hồ” thời kỳ mới. Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm góp phần kiến tạo môi

trường văn hóa tốt đẹp, lành mạnh, phong phú trong quân đội hiện nay.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết vận dụng phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác - Lênin, đồng thời sử dụng các phương pháp cụ thể như kết hợp logic - lịch sử, phân tích và tổng hợp, thống kê, so sánh.

*Tác giả liên hệ: Nguyễn Quang Bình

Email: binhcnxhkh@gmail.com

3. Nội dung

3.1. Vai trò của việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội

Xây dựng môi trường văn hóa là một trong những nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của sự nghiệp xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Đảng ta khẳng định: “Xây dựng môi trường văn hóa một cách toàn diện ở gia đình, nhà trường, cộng đồng dân cư, trong các cơ quan đảng, nhà nước, đoàn thể, doanh nghiệp để văn hóa thực sự là động lực, đột phá phát triển kinh tế, xã hội, hội nhập quốc tế” [3, 262]. Trong quân đội, môi trường văn hóa có tính đặc thù - về bản chất chính là môi trường văn hóa sư phạm quân sự - là tổng hòa các giá trị văn hóa vật chất, tinh thần được hình thành, phát triển gắn với hoạt động sư phạm quân sự, hợp thành một chỉnh thể trong không gian và thời gian xác định, tác động đến quá trình hình thành, nuôi dưỡng và hoàn thiện phẩm chất, nhân cách của mọi quân nhân. Môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội, theo nghĩa rộng, không chỉ là môi trường văn hóa ở các nhà trường, mà còn chính là môi trường văn hóa nói chung ở các đơn vị trong toàn quân. Bởi vì, “quân đội là trường học lớn của thế hệ trẻ Việt Nam”, trong quân đội, người cán bộ vừa là cấp trên, là người chỉ huy, vừa là người thầy trực tiếp cùng học tập, rèn luyện, công tác, cùng ăn, cùng ở, cùng sinh hoạt với chiến sĩ, là người anh, người chị, người bạn của bộ đội. Bản chất của hoạt động sư phạm quân sự nhân mạnh tới tính mẫu mực, khuôn phép, làm gương cho người khác noi theo trong mối quan hệ giữa thầy và trò, cấp trên và cấp dưới, cán bộ và chiến sĩ. Đặc trưng lớn nhất của môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội là sự giao thoa giữa hai hoạt động - sư phạm và quân sự, giữa nhân cách của nhà sư phạm với nhân cách của người lãnh đạo, chỉ huy, chứa đựng những khuôn mẫu hình thành, phát triển nhân cách quân nhân. Thuộc tính bao trùm của môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội là

tính mô phạm, thấm đẫm tính nhân văn, mẫu mực, đề cao sự nêu gương trên cơ sở điều lệnh, điều lệ, kỷ luật.

Về thực chất, môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội là toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần được gắn kết với nhau thành một chỉnh thể thống nhất, tạo thành những điều kiện, hoàn cảnh hiện thực về văn hóa sư phạm cho quá trình hình thành, nuôi dưỡng và hoàn thiện nhân cách của các chủ thể trong quá trình giáo dục, rèn luyện ở các giai đoạn phát triển nhất định. Những yếu tố cốt lõi cấu thành môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội bao gồm: Con người có trình độ văn hóa sư phạm; hệ thống các quan hệ ứng xử văn hóa sư phạm; hệ thống các hình thái hoạt động văn hóa sư phạm; hệ thống các thiết chế và cảnh quan văn hóa sư phạm. Vai trò của việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội rất quan trọng, tạo nền tảng xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện, “mẫu mực, tiêu biểu”. Cụ thể:

Một là, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội góp phần định hướng chính trị tư tưởng, phát huy giá trị văn hóa “Bộ đội Cụ Hồ” và các giá trị văn hóa của từng đơn vị. Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm tạo thuận lợi cho sự chuyển hóa toàn diện các phẩm chất, nhân cách tốt đẹp vào mỗi cán bộ, chiến sĩ; biến quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục, hình thành, phát triển những giá trị văn hóa quân sự tốt đẹp. Rèn luyện cho mỗi quân nhân sự vững vàng về chính trị, nhận thức, giác ngộ sâu sắc về mục tiêu, lý tưởng, không hoang mang, dao động trước mọi khó khăn, thử thách. Từ đó, khơi dậy tính tích cực, tự giác, say mê, hứng thú trong mỗi cán bộ, chiến sĩ; định hướng thái độ, hành vi hướng tới các giá trị chân - thiện - mỹ theo những đặc trưng cơ bản của phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”. Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm tạo động lực cho mỗi cán bộ, chiến sĩ rèn luyện, phấn đấu theo tinh thần “7 dám” - “dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám

đổi mới, sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn, thử thách và dám hành động vì lợi ích chung” [8, 5]. Đây là nguồn sức mạnh nội sinh to lớn, là niềm vinh dự, tự hào, là động lực mạnh mẽ, thôi thúc cán bộ, chiến sĩ quân đội không ngừng phấn đấu, rèn luyện, hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao, xứng đáng với niềm tin yêu của Đảng, Nhà nước và Nhân dân.

Hai là, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội góp phần xây dựng và hoàn thiện phẩm chất, nhân cách, bồi dưỡng đạo đức, lối sống cho cán bộ, chiến sĩ. Môi trường văn hóa sư phạm với thuộc tính bao trùm là tính mô phạm, nhân văn, mẫu mực là nhân tố cốt lõi trực tiếp giáo dục, bồi dưỡng, phát triển nhân cách, tạo động lực thúc đẩy mọi tổ chức, cá nhân trong quân đội rèn luyện, phấn đấu. Đây là cơ sở định hướng, phát huy tính tích cực, tự giác của cán bộ, chiến sĩ trong quá trình tu dưỡng, rèn luyện, hoàn thiện phẩm chất, nhân cách: “Muốn có xã hội tốt, thì phải có con người tốt và muốn có con người tốt thì phải có môi trường xã hội tốt” [4, 71]. Môi trường văn hóa sư phạm trực tiếp góp phần nâng cao sự giác ngộ về mục tiêu, lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, tuyệt đối trung thành với Tổ quốc, với Đảng, Nhà nước và Nhân dân. Kiên định lập trường chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, có ý chí quyết tâm cao, chấp nhận hy sinh, vượt qua khó khăn, gian khổ, sẵn sàng nhận và hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao. Môi trường văn hóa sư phạm góp phần bồi dưỡng cho mỗi cán bộ, chiến sĩ đạo đức cách mạng trong sáng, lối sống trung thực, khiêm tốn, giản dị, chân thành, lạc quan; nói đi đôi với làm, luôn đặt lợi ích của tập thể lên trên lợi ích của cá nhân; không thỏa mãn với thành tích, không chùn bước trước khó khăn, hiểm nguy. Thông qua xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội, các giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống được hấp thụ, thấm thấu, chuyển hóa thành các giá trị nhân cách, hình thành niềm tin, lý tưởng, lẽ sống, tạo động lực

thôi thúc mỗi cá nhân tu dưỡng, rèn luyện, phấn đấu trưởng thành.

Ba là, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội góp phần xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện, “mẫu mực, tiêu biểu”. Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm góp phần xây dựng đơn vị vững mạnh về chính trị; tổ chức biên chế đúng quy định, duy trì nghiêm các chế độ sẵn sàng chiến đấu, huấn luyện giỏi; xây dựng nề nếp chính quy và quản lý kỷ luật tốt; thực hiện tốt công tác hậu cần, tài chính, kế hoạch và đầu tư; bảo đảm tốt về công tác kỹ thuật. Trực tiếp định hướng, động viên cán bộ, chiến sĩ tích cực huấn luyện, học tập, nghiên cứu, nâng cao trình độ mọi mặt và kiến thức chuyên môn; có phương pháp, tác phong công tác khoa học, nghiêm túc, trách nhiệm cao; gương mẫu trong sinh hoạt; kiên quyết đấu tranh với các biểu hiện suy thoái, tham nhũng, tiêu cực, lãng phí. Đồng thời, môi trường văn hóa sư phạm góp phần thúc đẩy và tăng cường tinh thần đổi mới sáng tạo, phát huy dân chủ, tôn trọng và lắng nghe, chia sẻ. Rèn luyện cho mọi quân nhân tinh thần kỷ luật tự giác, nghiêm minh; gương mẫu chấp hành pháp luật Nhà nước, điều lệnh, điều lệ, chế độ, quy định của quân đội. Đồng thời, môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực tạo nền tảng cho mỗi cán bộ, chiến sĩ chăm lo xây dựng, giữ gìn sự đoàn kết, thống nhất trong nội bộ, hết lòng thương yêu đồng chí, đồng đội; tôn trọng, học hỏi, giúp đỡ, gắn bó máu thịt với nhân dân. Có tinh thần đoàn kết quốc tế, mở rộng và tăng cường đối ngoại quốc phòng, góp phần giữ vững môi trường hòa bình, ổn định và phát triển.

Bốn là, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội góp phần phòng, chống nhận thức, hành vi phản giá trị, lệch chuẩn mực văn hóa. Thực tiễn hiện nay cho thấy, “môi trường văn hóa, xã hội tiếp tục bị ô nhiễm bởi các tệ nạn xã hội, tham nhũng, tiêu cực” [3, 84]. Các sản phẩm văn hóa xấu độc xâm nhập vào tâm lý, sở thích, kích thích những ham muốn tầm

thường của mỗi quân nhân, qua đó, từng bước làm thay đổi các thang giá trị phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”. Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm vừa là mục tiêu, vừa là giải pháp hữu hiệu ngăn ngừa sự xâm nhập của các sản phẩm văn hóa xấu độc, thực hiện phương châm kết hợp giữa “xây” và “chống”, “lấy cái đẹp dẹp cái xấu”. Môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực tạo nền tảng phát hiện, ngăn chặn và triệt tiêu những biểu hiện tiêu cực, những hành vi lệch chuẩn. Từ đó, góp phần xây dựng đời sống văn hóa, tinh thần lành mạnh, phong phú; hướng mọi hoạt động của cán bộ, chiến sĩ tới những chuẩn mực giá trị văn hóa trong môi trường quân sự. Đồng thời, hình thành các quan hệ văn hóa tốt đẹp, đề cao và tôn vinh các giá trị đạo đức, làm nền tảng vững chắc cho thực hành đạo đức, thực hành văn hóa chính trị của cán bộ, chiến sĩ.

3.2. Thực trạng xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội

Những năm qua, Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng, Tổng cục Chính trị, cấp ủy, chỉ huy các cơ quan, đơn vị trong toàn quân luôn quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện nghiêm túc, hiệu quả nhiệm vụ xây dựng môi trường văn hóa sư phạm với nhiều cách làm phong phú, thiết thực, hiệu quả. Tổng cục Chính trị đã ban hành Chỉ thị số 143/CT, ngày 12-5-1992, “Về thực hiện cuộc vận động xây dựng môi trường văn hóa trong các đơn vị quân đội”; Hướng dẫn số 934/HD-CT, ngày 15-11-2000, “Về việc đẩy mạnh cuộc vận động xây dựng môi trường văn hóa trong quân đội, thực hiện phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”. Bộ Quốc phòng đã ban hành Quyết định số 3087/QĐ-BQP, ngày 18-8-2022, “Về phê duyệt Kế hoạch số 1349/KH-CT, ngày 15-8-2022, của Tổng cục Chính trị về thực hiện Chiến lược phát triển văn hóa đến năm 2030 trong Quân đội nhân dân Việt Nam”. Cấp ủy, chỉ huy các cấp đã tập trung lãnh đạo, chỉ đạo, hướng dẫn việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội đi vào nền nếp, đạt mục tiêu, yêu cầu đề ra, góp phần

nâng cao đời sống văn hóa, tinh thần của bộ đội [3, 28-29]. Việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm đã gắn kết chặt chẽ với phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”, làm cho các giá trị văn hóa sư phạm thấm sâu vào mọi cán bộ, chiến sĩ và lan tỏa hình ảnh “Bộ đội Cụ Hồ” trong nhân dân [6, 1]. Đã xuất hiện nhiều mô hình đơn vị có môi trường văn hóa sư phạm tốt, như: “Sẵn sàng chiến đấu cao, gắn với xây dựng điều lệnh tốt, kỷ luật nghiêm”, “Day tốt, học tốt”, “Các đồn Biên phòng là điểm sáng văn hóa vùng biên giới”,... Nét đẹp văn hóa trong quân đội được tỏa sáng qua các phong trào có ý nghĩa thiết thực, như: “Đền ơn đáp nghĩa”, “Xóa đói giảm nghèo”, “Quân đội chung sức xây dựng nông thôn mới”; phòng, chống, khắc phục hậu quả thiên tai, dịch bệnh, cứu hộ cứu nạn [7, 5-6]. Qua đó, đã tạo lập được môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực, giàu tính giáo dục vì mục tiêu xây dựng con người mới trong quân đội.

Tuy nhiên, việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội còn bộc lộ một số hạn chế, bất cập. Nhận thức về vị trí, vai trò của hoạt động xây dựng môi trường văn hóa sư phạm của một số cấp ủy, người chỉ huy và quân nhân ở một số đơn vị chưa toàn diện, thậm chí còn biểu hiện hình thức, giản đơn, chạy theo thành tích [5, 37]. Đời sống văn hóa, tinh thần của bộ đội chưa thật phong phú; hoạt động một số loại hình văn hóa chưa mang tính thường xuyên. Việc lồng ghép, gắn kết hoạt động xây dựng môi trường văn hóa sư phạm với các phong trào, các cuộc vận động chưa nhịp nhàng, hiệu quả; hình thức tiến hành đơn điệu, thiếu sáng tạo. Việc sơ, tổng kết xây dựng môi trường văn hóa sư phạm ở một số đơn vị chưa thường xuyên, liên tục, hiệu quả chưa cao [6, 1]. Thiết chế văn hóa ở một số đơn vị chưa được củng cố kịp thời; cán bộ, nhân viên văn hóa chưa thực sự sâu về chuyên môn, khả năng tổ chức hoạt động văn hóa, tinh thần trong ngày nghỉ còn biểu hiện hình thức, thiếu hấp dẫn. Nguyên nhân của những hạn chế, bất cập trên xuất phát từ những tác động của nhận thức, hành

vi phản giá trị, lệch chuẩn mực văn hóa trong xã hội ảnh hưởng không nhỏ đến việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội. Công tác lãnh đạo, chỉ đạo và triển khai hoạt động xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội của một số cấp ủy, chỉ huy đơn vị có mặt, có thời điểm còn hạn chế. Một số cơ quan, đơn vị, tổ chức, cá nhân chưa thực sự tích cực, chủ động, tự giác trong học tập, rèn luyện, công tác và xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội. Cơ chế, chính sách, hệ thống cơ sở vật chất và kỹ thuật ở các đơn vị quân đội có mặt, có yếu tố còn hạn chế, bất cập, tác động không nhỏ đến việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội.

3.3. Một số giải pháp tiếp tục đẩy mạnh xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội hiện nay

Đất nước tiếp tục hội nhập quốc tế sâu rộng, sự giao lưu, giao thoa văn hóa diễn ra mạnh mẽ, tác động trực tiếp đến đời sống văn hóa, tinh thần của toàn xã hội, trong đó có cán bộ, chiến sĩ trong quân đội. Trong khi đó, mặt trái cơ chế thị trường ảnh hưởng không nhỏ đến các giá trị văn hóa, đạo đức, lối sống của các tầng lớp nhân dân; các thế lực thù địch đẩy mạnh chiến lược “Diễn biến hòa bình” trên lĩnh vực tư tưởng, văn hóa, chống phá quyết liệt dưới nhiều thủ đoạn, hình thức tinh vi, thâm độc. Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã và đang tác động không nhỏ đến nhận thức, tư tưởng, tình cảm, đạo đức, nếp sống, tâm sinh lý và ý thức chấp hành kỷ luật của người quân nhân. Do đó, việc tập trung xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội làm cơ sở để nâng cao chất lượng tổng hợp, sức mạnh chiến đấu, hoàn thành thắng lợi mọi nhiệm vụ được giao có một ý nghĩa hết sức quan trọng. Đây cũng là yêu cầu cốt lõi của xây dựng môi trường văn hóa tốt đẹp, lành mạnh, phong phú trong quân đội, gắn với phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” của quốc gia. Từ đó, đòi hỏi phải “có cơ chế, chính sách,

giải pháp để xây dựng môi trường văn hóa thật sự trong sạch, lành mạnh, cải thiện điều kiện hưởng thụ văn hóa của nhân dân” [3, 144]. Để tiếp tục đẩy mạnh xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội, cần tập trung thực hiện có hiệu quả một số giải pháp cơ bản sau đây:

Một là, đẩy mạnh tuyên truyền, giáo dục, nâng cao nhận thức cho cán bộ, chiến sĩ về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của việc xây dựng môi trường văn hóa sư phạm trong quân đội.

Tiếp tục giáo dục, quán triệt các nghị quyết, chỉ thị, hướng dẫn của Đảng, Nhà nước, Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng, Tổng cục Chính trị về văn hóa và xây dựng môi trường văn hóa; tập trung quán triệt, làm rõ quan điểm Đại hội XIII của Đảng, tinh thần của Hội nghị văn hóa toàn quốc năm 2021 về xây dựng và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam thời kỳ mới. Chú trọng tuyên truyền, giáo dục cho cán bộ, chiến sĩ lối sống văn hóa lành mạnh, đạo đức cách mạng, phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”, nâng cao bản lĩnh chính trị, lập trường giai cấp của người quân nhân cách mạng. Kiến tạo phong trào tự giác rèn luyện của mọi quân nhân theo những chuẩn mực văn hóa, không ngừng củng cố mối quan hệ tốt đẹp, lành mạnh, hành vi ứng xử có văn hóa trong đơn vị, giải quyết hài hòa, nhân văn mối quan hệ cấp trên, cấp dưới, đồng chí, đồng đội và nhân dân.

Kiên quyết đấu tranh với những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”; các luận điệu tuyên truyền, xuyên tạc, quan điểm sai trái, phản động của các thế lực thù địch trên lĩnh vực văn hóa. Thực hiện nghiêm các quy định về công tác quản lý, kiểm tra, thẩm định biên tập, in ấn, phát hành, lưu hành, sử dụng các phương tiện nghe nhìn, thiết bị điện tử kết nối internet. Gắn phát huy dân chủ ở cơ sở với đấu tranh tự phê bình và phê bình, tạo cơ sở vững chắc cho việc ngăn chặn, vô hiệu hóa sự xâm nhập, thâm lậu của các loại văn hóa độc hại vào đơn vị. Đồng thời, tích cực

đấu tranh với mọi biểu hiện ứng xử thiếu văn hóa, thờ ơ, vô cảm, tạo môi trường và điều kiện tốt nhất cho bộ đội tu dưỡng, rèn luyện, phấn đấu vươn tới các giá trị chân - thiện - mỹ, góp phần xây dựng môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực trong quân đội.

Hai là, tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy, người chỉ huy, đề cao trách nhiệm nêu gương của người đứng đầu trong xây dựng môi trường văn hóa sư phạm.

Cấp ủy, người chỉ huy các cấp chú trọng xác định rõ mục tiêu, chủ trương, biện pháp lãnh đạo, chỉ đạo chương trình hành động xây dựng môi trường văn hóa sư phạm sát đặc điểm, tình hình cụ thể, chú ý tính đặc thù của đơn vị; cụ thể hóa bằng kế hoạch tổ chức thực hiện với những chỉ tiêu, biện pháp phù hợp, khả thi. Kết hợp chặt chẽ giữa xây dựng môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực với tiếp tục quán triệt, tổ chức thực hiện hiệu quả Chỉ thị số 855-CT/QUTW, ngày 12-8-2019, của Thường vụ Quân ủy Trung ương “Về đẩy mạnh thực hiện Cuộc vận động “Phát huy truyền thống, cống hiến tài năng, xứng danh “Bộ đội Cụ Hồ” thời kỳ mới”; Nghị quyết số 847-NQ/QUTW, ngày 28-12-2021, của Quân ủy Trung ương “Về phát huy phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”, kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân trong tình hình mới”. Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, thực hiện Nghị quyết Trung ương 4 (khóa XI, XII, XIII) về xây dựng, chỉnh đốn Đảng gắn với Phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” ở địa phương. Coi trọng gắn kết giữa thực hiện các chuẩn mực con người Việt Nam mới, “Đơn vị văn hóa” với đẩy mạnh phong trào “Thi đua quyết thắng”, xây dựng điển hình tiên tiến, gương “người tốt, việc tốt”; giữa bồi dưỡng, rèn luyện bản lĩnh chính trị với xây dựng đời sống văn hóa, tinh thần, cảnh quan môi trường, nếp sống chính quy, rèn luyện kỷ luật, làm cho các

giá trị nhân văn, nhân bản, cao đẹp bắt rễ, bám sâu trong mọi hoạt động của bộ đội.

“Đẩy mạnh việc “Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”; thực hiện nghiêm các quy định về nêu gương đối với cán bộ, đảng viên, nhất là với cán bộ lãnh đạo, người đứng đầu các tổ chức trong hệ thống chính trị, đội ngũ những người làm công tác giáo dục” [2, 3]. Đề cao trách nhiệm nêu gương của người đứng đầu trong xây dựng môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực. Phát huy vai trò tự giác tự tu dưỡng, tự rèn luyện của cán bộ, chiến sĩ, trước hết là cán bộ chủ trì các cấp trong giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa quân sự. Mỗi cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ chủ trì gương mẫu, đi đầu trong rèn luyện, phấn đấu theo các chuẩn mực về lối sống văn hóa, thực sự là tấm gương để chiến sĩ noi theo. Kiên quyết đấu tranh với những nhận thức, hành vi sai trái, mọi biểu hiện ứng xử thiếu văn hóa, quân phiệt, gia trưởng, áp đặt. Tăng cường công tác kiểm tra, giám sát, phát hiện những đơn vị làm tốt, mô hình hiệu quả để phát huy và nhân rộng; chấn chỉnh kịp thời những nơi làm chưa tốt, những biểu hiện hình thức, hiệu quả thấp; đồng thời, phê phán nhận thức lệch lạc, thiếu trách nhiệm trong xây dựng môi trường văn hóa sư phạm.

Ba là, xây dựng đồng bộ và phát huy vai trò tích cực của các thành tố cấu thành môi trường văn hóa sư phạm.

Chăm lo xây dựng các mối quan hệ tốt đẹp, lành mạnh trong đơn vị, đặc biệt là mối quan hệ giữa cấp trên với cấp dưới; đảng viên với quần chúng; cán bộ với chiến sĩ và giữa quân nhân với nhau. Xác định đúng tính chất của mối quan hệ, có biện pháp tác động đúng đắn, phù hợp, tạo dựng bầu không khí dân chủ, cởi mở, đoàn kết, thống nhất, tin tưởng, thương yêu, giúp đỡ lẫn nhau cùng tiến bộ. Xây dựng lối sống văn minh, ứng xử có văn hóa, giải quyết hài hòa các mối quan hệ, đề cao tình đồng chí, đồng đội, tình đoàn kết quân dân. Xây dựng và phát huy lối

sống mỗi người vì mọi người, mọi người vì mỗi người, tự trọng, tự chủ, sống và làm việc theo hiến pháp, pháp luật. Chú ý đấu tranh khắc phục hiện tượng trung bình chủ nghĩa, tư tưởng quan liêu, độc đoán, gia trưởng gắn với phát huy tính dân chủ, tôn trọng và bảo vệ cái đúng, cái tốt, cái đẹp, cái cao cả. Kiên quyết khắc phục biểu hiện quan liêu, mệnh lệnh, cửa quyền, phân biệt cấp trên với cấp dưới, cán bộ với chiến sĩ, chiến sĩ cũ với chiến sĩ mới.

Không ngừng hoàn thiện, nâng cao hiệu quả hệ thống thiết chế và các hình thái hoạt động văn hóa sư phạm. Chú trọng quy hoạch hệ thống thiết chế văn hóa theo hướng chính quy, tinh, gọn, thống nhất, cơ cấu hợp lý; quản lý, tổ chức hoạt động hiệu quả. Chủ động sáng tạo ra các hình thức hoạt động mới theo phương châm ngắn, gọn, nhỏ lẻ, linh hoạt, kịp thời, phù hợp với điều kiện, khả năng của từng đơn vị, đáp ứng nhu cầu đời sống văn hóa, tinh thần ngày càng cao của bộ đội. Thực hiện chế độ, chính sách đặc thù đối với lực lượng đảm nhiệm công tác văn hóa, văn nghệ. Xây dựng cảnh quan môi trường sáng, xanh, sạch, đẹp, bảo đảm đời sống vật chất, tinh thần của bộ đội.

Bốn là, tích cực đổi mới, đa dạng hóa các hình thức, biện pháp xây dựng môi trường văn hóa sư phạm.

Thường xuyên đổi mới các hình thức hoạt động văn hóa sư phạm, thu hút sự tham gia đồng đảo của cán bộ, chiến sĩ, góp phần xây dựng môi trường và đời sống văn hóa trong đơn vị. Phát huy vai trò của các tổ chức quần chúng, nhất là đoàn viên, thanh niên, xây dựng các mô hình phù hợp thực tiễn. Quan tâm tổ chức tốt các hoạt động sinh hoạt văn hóa, văn nghệ, diễn đàn thanh niên, giao lưu kết nghĩa, nói chuyện chuyên đề; thực hiện tốt các chế độ đọc báo, xem tivi, thông tin nội bộ. Chú trọng thông qua giảng dạy, bồi dưỡng, các buổi sinh hoạt chính trị, tổ chức thi tìm hiểu truyền thống gắn với nêu gương, tự tu dưỡng, phát huy và nhân rộng những tấm gương

điển hình tiên tiến để xây dựng môi trường văn hóa sư phạm nhân văn, mẫu mực, tất cả vì con người. Đồng thời, khuyến khích cán bộ, chiến sĩ tham gia các hoạt động sáng tác, các cuộc thi, sáng tạo những tác phẩm văn hóa có giá trị cảm hóa cao. Thường xuyên đổi mới, nâng cao chất lượng hoạt động của đội văn nghệ, nhà truyền thống, thư viện, tủ sách pháp luật, hệ thống truyền thanh, panô, áp phích, nơi sinh hoạt, học tập, thể thao,... Hoàn thiện hệ thống chuẩn mực văn hóa ứng xử trong đơn vị mang giá trị nhân văn sâu sắc, giàu tính thẩm mỹ, tạo nên quan niệm sống và hành vi ứng xử đậm giá trị văn hóa cho mỗi quân nhân.

Tiếp tục củng cố, nâng cao hiệu quả của các thiết chế văn hóa, bảo đảm tốt tiêu chuẩn đời sống văn hóa, tinh thần của bộ đội. Lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ, thống nhất, hiệu quả hoạt động của các thiết chế văn hóa, nhất là các đoàn nghệ thuật, tổ tuyên truyền văn hóa, nhà văn hóa, câu lạc bộ, phòng Hồ Chí Minh, thư viện, bảo tàng,... Tăng cường phối hợp hoạt động giữa các cơ quan báo chí, văn học, nghệ thuật trong và ngoài quân đội, sáng tạo nhiều tác phẩm có chất lượng, đáp ứng tốt đời sống văn hóa, tinh thần của bộ đội và nhân dân. Thực hiện tốt công tác quy hoạch, đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ, nhân viên văn hóa ngang tầm nhiệm vụ trong tình hình mới, thực sự là lực lượng chuyên trách, nòng cốt trong phong trào văn hóa, văn nghệ của từng đơn vị. Mở rộng giao lưu văn hóa với quân đội các nước, tạo điều kiện phát huy những giá trị truyền thống của dân tộc, quân đội; tiếp thu những giá trị văn hóa tiên tiến, tốt đẹp, lành mạnh.

4. Kết luận

Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm là một tiêu chí quan trọng trong xây dựng đơn vị vững mạnh về chính trị - nhân tố quyết định sức mạnh của quân đội ta. Từ đó, góp phần bồi dưỡng nhân cách người quân nhân cách mạng, phát huy phẩm chất “Bộ đội cụ Hồ” thời kỳ mới, tạo động

lực tinh thần to lớn để mỗi cán bộ, chiến sĩ vượt qua khó khăn, thử thách, hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao; đồng thời, là “pháo đài” vững chắc phòng, chống nhận thức, hành vi phản giá trị, lệch chuẩn mực văn hóa, góp phần xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện, “mẫu mực, tiêu biểu”, bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong giai đoạn mới.

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Chấp hành Trung ương. (2021). *Báo cáo ngày 22-11-2021 về kế thừa, phát huy truyền thống văn hóa dân tộc; xây dựng, phát triển văn hóa sau 35 năm tiến hành công cuộc đổi mới đất nước; các định hướng, giải pháp chủ yếu nhằm phát triển văn hóa, con người Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng*. Hà Nội.
- [2] Ban Chấp hành Trung ương. (2023). *Kết luận số 76-KL/TW, ngày 04-6-2023 về tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 33-NQ/TW của Đảng khóa XI về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước*. Hà Nội.
- [3] Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I. Hà Nội: Nxb Chính trị quốc gia sự thật.
- [4] Phạm Văn Đồng. (1995). *Văn hóa và đổi mới*. Hà Nội: Nxb Chính trị quốc gia.
- [5] Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam. (2020). *Tài liệu nghiên cứu, học tập, quán triệt Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ Quân đội lần thứ XI, nhiệm kỳ 2020 - 2025*. Hà Nội: Nxb Quân đội nhân dân.
- [6] Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam. (2023). *Kết luận số 841/KL-CT, ngày 27-3-2023 về việc tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Cuộc vận động xây dựng môi trường văn hóa trong Quân đội*. Hà Nội.
- [7] Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam. (2023). *Báo cáo số 975/BC-CT, ngày 20-4-2023 về sơ kết 2 năm thực hiện Kết luận số 01-KL/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Chỉ thị 05-CT/TW của Bộ Chính trị về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong Đảng bộ Quân đội và toàn quân*. Hà Nội.
- [8] Nguyễn Phú Trọng. (2023). *Bài phát biểu tại Hội nghị lần thứ 6 Quân ủy Trung ương nhiệm kỳ 2020 - 2025 ngày 03-7-2023*. Hà Nội.